

Geciteerd uit Ringersnet

Gijs van Tol

Naast OHV is Ringersnet een belangrijk medium voor de communicatie tussen ringers (HULDE aan de webmasters!). Naast een snelle uitwisseling van feiten en meningen is Ringersnet soms ook de basis voor gedegen studies, zoals bijvoorbeeld over de mezentrek. Het is niet de bedoeling om alle informatie-uitwisseling op Ringersnet samen te vatten voor OHV. Toch zijn er zo nu en dan discussies waarvan je denkt: "Hé, dat is misschien wel interessant om dit later nog eens terug te lezen".

Dit najaar waren er op Ringersnet regelmatig berichten over zeldzame vangsten. Zo werden er niet minder dan 5 Pallas Boszangers geringd. Ook de Pestvogel invasie kwam natuurlijk aan bod; maar ondanks de oproep van Henk van der Jeugd vielen de vangsten een beetje tegen.

Een andere bijzondere gast was de Witkop Staartmees. Op waarnemingen.nl kwamen veel meldingen binnen en op Ringersnet zijn vrij veel vangsten van 'witkoppen' gemeld. In totaal zijn (volgens GRIEL) tussen 1 september en 31 december 2010 tenminste 82 exemplaren geringd of teruggevangen.

Figuur 1. Negen Witkop Staartmezen, gevangen op 31 oktober 2010 door VRS Nebularia op Westerschouwen. Foto Gert van der Gaag

Zo ving Ton Eggenhuizen op 7 november 2010 maar liefst 4 'witkoppen' ("kneiterwitte koppen, mooie brede witte zomen aan tertials en bleke onderdelen") naast 9 'gewone' staartmezen. Ook Bert Winters ving enkele 'witkoppige' staartmezen, maar over de naamgeving is er bij Bert ook nog enige twijfel. Hij heeft de vogels gefotografeerd (figuur 2), zodat later nog definitief uitsluitsel kan

worden verkregen over de vraag of het ook echt 'witkoppen' zijn. Opmerkelijk is ook de melding van de vangst van een groep van maar liefst negen Witkop Staartmezen in het jaarverslag van VRS Nebularia. De vogels zijn gevangen op 31 oktober 2010 en hadden allemaal een mooie witte kop, maar enkele donkere vlekjes bij één vogel, en donkere onderveren bij enkele andere vogels deden toch weer twijfels rijzen. Uit een uitgebreide gedachtenwisseling met experts blijkt dat het toch heel lastig is om met zekerheid vast te stellen of een staartmees met een witte kop ook echt tot de vorm *caudatus* behoort. Een groep van negen witkoppen versterkt echter wel de indruk dat hier sprake is van een groep vogels van oostelijke of noordelijke herkomst.

Figuur 2. Witkoppige Staartmees geringd nov 2010 door Bert Winters. Onder de witte kopveren is een donkere kopstreep aanwezig. Foto Bert Winters.

Over de problemen bij het onderscheid tussen 'gewone' Staartmezen (*Aegithalos caudatus europaeus*) en Witkop Staartmezen (*Aegithalos caudatus caudatus*) verscheen in 2008 in Dutch Birding een artikel: 'Identification of White-headed Long-tailed Bushtit and occurrence in the Netherlands'. Na een toename van de waarnemingen van Witkop Staartmezen in 2008 en de invasie in 2010 is dit artikel een 'must' voor ringers die in de winter regelmatig staartmezen vangen. Het is te downloaden op www.dutchbirding.nl.

Het artikel bevat veel foto's van de diverse ondersoorten. Daarbij valt op dat de typische vormen wel heel herkenbaar zijn, maar de grens tussen Witkop, 'witkoppige' en 'gewone' Staartmees lijkt niet altijd even duidelijk te zijn. Om de zaken nog verder te compliceren overlapt het

broedgebied van beide vormen, met name in Denemarken, Noord-Duitsland en Polen, waardoor ook tussenvormen optreden. Volgens dit artikel in Dutch Birding overlappen de vleugelmaten van 'gewone' en Witkop Staartmezen ook sterk (*caudatus* van 58 mm – 67 mm, *europaeus* van 56 mm – 67 mm). Helaas is niet duidelijk of deze maten betrekking hebben op balgen of op levende vogels. De staartlengte is gemiddeld iets groter bij *caudatus* (87 mm – 100 mm dan bij *europaeus* (80 mm – 99 mm) maar ook hier is de overlap groot.

Figuur 3. Witkop Staartmees geringd 31 oktober 2010 door VRS Nebularia op Westerschouwen. Foto Cor Oskam.

Op Ringersnet leidden de vangsten ook tot een uitwisseling van vleugelmaten. De vraag daarbij is of de vleugelmaten van 'witkoppigen' gelijk zijn aan die van onze gewone staartmezen, of dat ze grotere vleugels hebben. Ton Eggenhuizen constateerde dat de door hem gevangen 'witkoppigen' gemiddeld duidelijk groter waren dan de 'gewone' Staartmezen.

Tabel 1. Vleugellengtes van 'gewone', 'witkoppige' en Witkop Staartmezen.

Vleugel	Witkoppigen		Witkoppige		Gewone	
	Estland	Ton E.	Bert W.	Ton E.	VT	
59						2
60				1		4
61	5			3		6
62	10			3		6
63	23	1	1	4		4
64	23		1			8
65	27		1	1		7
66	20	1	4			2
67	9	1	2			
68	4	1				
69	2					

Naar aanleiding van deze vangst stuurde Trinus Haitjema de vleugellengtes van 123 Witkop Staartmezen die in Estland waren gemeten in het najaar van 2010 en Bert Winters meldde de vleugelmaten van zijn 9 'witkoppige' staartmezen. Aan dit lijstje heb ik nog 39 'gewone' staartmezen toegevoegd die in okt 2008, november 2009 en

okt 2010 zijn geringd in Heteren. De vleugelmaten van deze vogels zijn verwerkt in Tabel 1. De totale steekproef is nog erg klein, maar samen leveren deze vangsten toch een leuk lijstje op van vleugelmaten.

Zo op het eerste gezicht lijken de Estlandse 'witkoppigen' inderdaad iets grotere vleugels te hebben dan onze gewone Staartmezen. Zowel de door Ton Eggenhuizen geringde witkoppigen als de door Bert Winters geringde 'witkoppige' Staartmezen lijken wat hun vleugelmaten betreft mooi aan te sluiten bij de Estlandse 'witkoppigen'. Maar zoals gezegd is het aantal metingen nog veel te klein voor verantwoorde uitspraken. Dat is een mooie uitdaging voor vangers van winterstaartmezen. Dat daarbij ook nog leuke verrassingen mogelijk zijn blijkt wel uit de volgende terugvangst:

Staartmees, *Aegithalos caudatus*, Moskwa VK 67802

Gevangen en los (*A.c.caudatus*) door ringer J.W. Vlottes op 1 november 2010 om 13.00 uur in de Meintjes bij Apeldoorn (coördinaten lat. 52° 17' 21 (52,2892), lon. 6° 5' 12 (6,0867)

De vogel was 29 dagen eerder, op 4 oktober 2010, geringd door Bird Ringing Centre Moscow als Staartmees (*A. caudatus*) 1^e kalenderjaar in Rybachiy (coördinaten lat: 55° 8' 59 (55,15), lon: 20° 51' 0 (20,85).

Afgelegde afstand 1022 km.

Literatuur

Jansen J.J.F.J. & Nap W. 2008. Identification of White-headed Long-tailed Bushtit and occurrence in the Netherlands. Dutch Birding 30:293-308.

Gijs van Tol, gijsvantol@yahoo.com

Rectificatie

In OHV nr 120 van november 2010 is bij de oproepen van Henk Lichtenbeld ('ringonderzoek Halsbandparkieten' en 'meten van tarsusdikte') helaas zijn oude e-mail adres vermeld. Onze excuses hiervoor.

Het **juiste e-mail adres** van Henk Lichtenbeld is: h.s.lichtenbeld@tele2.nl